

STEEKPROEVEN IN DE ACCOUNTANTSCONTROLE

door A. B. Frielink

Een casus

De hier te behandelen casus betreft een zeer eenvoudig geval. Dit is gekozen om de volle aandacht te kunnen laten vallen op een aantal wezenlijke aspecten, die anders wellicht in de complexiteit verloren zouden gaan. Getracht zal worden binnen afzienbare tijd een wat ingewikkelder casus op soortgelijke wijze te beschrijven.

Afloopcontrole abonnementenvorderingen

Een uitgeverij van tijdschriften geeft o.m. een weekblad uit. Dit heeft ca. 100.000 abonnees, waarvan 50.000 per jaar *f* 20,—, 10.000 per halfjaar *f* 11,— en 35.000 per kwartaal *f* 6,— betalen; de overige ruim 5.000 abonnementen zijn op afwijkende voorwaarden afgesloten (buitenland, boekhandel etc.) en blijven hier verder buiten beschouwing.

De adressering van het tijdschrift geschiedt met behulp van ponskaartenmachines. Binnen de ponskaartenafdeling worden gedetailleerde standenregisters bijgehouden. Buiten de ponskaartenafdeling wordt een totaalstandenregister bijgehouden, waarin het totaal-generaal per soort abonnement wordt gestaffeld.

Bij elke adressering wordt het aantal lopende abonnementen geteld en afgestemd met de gedetailleerde standenregisters. De 3 totalen-generaal worden daarna door een controle-instantie vergeleken met het totaalstandenregister.

Een abonnement kan met elk nummer ingaan en geldt dan voor 52 (J.), 26 (H.) of 13 (K.) nummers. De incasso-administratie wordt eveneens met behulp van ponskaarten gevoerd. Hiertoe wordt bij elke adresseringsdoorgang van de ponskaarten, voor elk abonnement dat over 4 weken afloopt, automatisch een duplicaat ponskaart (incassokaart) in duplo vervaardigd. Eén exemplaar van de in-

cassokaart wordt als herinnering aan de abonnee verzonden; deze kaart kan worden gebruikt als girostortingskaart, doch het komt veel voor dat de abonnees een eigen overschrijvingsbiljet gebruiken en de kaart vernietigen. Het tweede exemplaar van de incassokaart wordt, met een telling overgebracht naar een afzonderlijke incasso-afdeling.

Op de incasso-afdeling worden de incassokaarten op woonplaats en naam gesorteerd. Er zijn in hoofdzaak 3 soorten van reacties op de herinneringskaart van de abonnees te verwachten:

1. storting of overschrijving van het abonnementsgeld voor de komende 52, 26 of 13 weken;
2. opzegging van het abonnement per de week van einde van de lopende abonnementsperiode;
3. geen tijdige reactie.

In het laatste geval dient de incasso-afdeling 2 weken na het einde van de lopende abonnementsperiode een kwitantie te doen vervaardigen, alsmede de bij de kwitanties behorende borderellen, en voor overdracht aan de posterijen ter incasso te zorgen. Een deel van de abonnees op wie een kwitantie is afgegeven, betaalt alsnog door storting of overschrijving en weigert de kwitantie. Van de overigen voldoet een deel de kwitantie, terwijl de rest de kwitantie weigert, zonder te hebben betaald of opgezegd. De laatste categorie moet als royement worden behandeld; d.w.z. de incasso-afdeling dient dit door te geven aan de ponskaarten-afdeling (de verzending moet worden gestaakt en de gedetailleerde standenregisters moeten worden bijgewerkt) en aan de afdeling totaalstandenregister. De incasso-afdeling heeft opdracht ervoor te zorgen, dat niet meer dan 5 „onbetaalde nummers” aan een wanbetaler worden verzonden.

Tijdige opzegging door de abonnee leidt tot een analoge royementsprocedure; hierbij komen uiteraard geen „onbetaalde nummers” voor.

Bij storting of overschrijving worden de giro-strookjes (of stortingskaarten) per dag gebruikt om de incassokaarten te lichten.

In de hoofdadministratie worden twee grootboekrekeningen t.a.v. deze abonnementen gevoerd:

Te ontvangen abonnementsgelden (gedebiteerd voor de wekelijks te incasseren bedragen, op grond van de telling van de incassokaarten; gecrediteerd voor de ontvangen bedragen; kleine betalingsverschillen worden bij de dagelijkse girobehandeling afgeboekt).

Abonnementsgelden (gecrediteerd voor de wekelijks te incasseren bedragen).

De specificatie van de saldi dier rekeningen wordt gevonden in het incassobestand (Te ontvangen abonnementsgelden), resp. in het totaalstandenregister (Abonnementsgelden).

Het controleprogramma van de accountant belast met de controle van de jaarrekening der uitgeverij voorziet in de nodige controle-maatregelen ten behoeve van de negatieve controle op de abonnementsgeldenopbrengst. In de geldadministratie worden de ontvangsten uit hoofde van abonnementsgelden niet met de girostrookjes (of stortingskaarten) gecheckt. Wel wordt geconstateerd dat het totaal der ontvangsten per dag (volgens het dagafschrift) op de rekening Te ontvangen abonnementsgelden is gecrediteerd, resp. worden ontvangsten die op andere rekeningen zijn tegengeboekt, afzonderlijk met behulp van de girostrookjes (of stortingskaarten) beoordeeld.

Teneinde vast te stellen dat *alle* geldontvangsten uit hoofde van abonnementsgelden worden verantwoord, worden de volgende controlemiddelen toegepast:

- a. cijferbeoordeling op het verloop van het saldo „Te ontvangen abonnementsgelden”. Het niet-verantwoorden van ontvangsten zou moeten leiden tot een voortgaande stijging van dit saldo;
- b. bestaanscontrole op de individuele saldi waaruit het saldo van „Te ontvangen abonnementsgelden” is samengesteld, door middel van afloopcontrole.

Teneinde vast te stellen dat de geldontvangsten uit hoofde van abonnementsgelden *tijdig* worden verantwoord en voorts teneinde een oordeel te verkrijgen over de werking van de interne organisatie, wordt de onder b. bedoelde afloopcontrole gespreid over het jaar verricht.

Voor de afloopcontrole op de individuele saldi „Te ontvangen abonnementsgelden” zijn de voorwaarden waaronder steekproefsgewijze controle kan worden toegepast, vervuld: het betreft hier een positief-gerichte controle op een relatief groot aantal posten, die elk een relatief gering belang vertegenwoordigen. De massa kan op eenvoudige wijze worden ingedeeld in 3 categorieën, resp. J(aar); H(alfjaar) en K(wartaal)posten; binnen elke categorie vertegenwoordigt elke post exact hetzelfde belang. Op eenvoudige wijze kan derhalve exact worden bepaald de mate van betrouwbaarheid en de mate van nauwkeurigheid waarmee de juistheid is bepaald.

Eerste fase van de steekproefsgewijze afloopcontrole

Vastgesteld dient te worden hoeveel malen per jaar en per welke datums de afloopcontrole op de Te ontvangen abonnementsgelden zal worden verricht. Hierbij kunnen de 3 categorieën J. H. en K. afzonderlijk worden gezien.

Voor de bepaling van het aantal malen per jaar kunnen geen objectieve regels worden gesteld. In een onrustige organisatie, met veel wijzigingen in de details der procedures en met veel personeelsmutaties, zal de frequentie hoger zijn dan in een meer rustige organisatie. Voorts zal de cijferbeoordeling hierboven bedoeld onder a., alsmede de uitkomst van het steekproefonderzoek zelf, aanleiding moeten geven tot geregelde beslissing omtrent handhaving, vergroting of verkleining van de frequentie.

Ten aanzien van de datums per welke de afloopcontrole zal geschieden, kan worden overwogen dat het rationeel is de steekproef te nemen op de tijdstippen waarop het saldo relatief laag is. Immers de relatieve nauwkeurigheid van een in aantal exemplaren gelijkblijvende steekproef verandert niet door wijziging van de

omvang der massa waarop zij betrekking heeft, doch de nauwkeurigheid in absoluut bedrag is recht evenredig met de omvang van de massa. ¹⁾

Wij veronderstellen dat één der keuzedatum voor K. posten het einde van de 33e week is.

Tweede fase; vaststelling steekproefomvang

Voor het vaststellen van de steekproefomvang is een keuze van twee variabelen nodig: de nauwkeurigheid waarmee het resultaat wordt verkregen; de betrouwbaarheid die wordt gewenst.

Ook voor deze keuze zijn geen objectieve regels te stellen. Beide variabelen worden in procenten uitgedrukt. Men dient echter te bedenken dat de percentages op verschillende grootheden betrekking hebben.

De betrouwbaarheid heeft betrekking op de kans op een onjuiste conclusie; deze kans wordt uitgedrukt in procenten van het aantal van deze steekproefonderzoeken dat men doet. Zo kan een betrouwbaarheid van 90 %, bij een nauwkeurigheid van $100(1 - p)\%$, worden geïnterpreteerd als volgt:

Van de 100 steekproefonderzoeken die worden verricht op massa's waarin een grotere fout dan $100 p\%$ voorkomt, zullen er gemiddeld 10 tot goedkeuring ten onrechte leiden. Men lette wel dat het hier slechts gaat om de massa's *waarin een grotere fout dan $100 p\%$ voorkomt*, niet dus om alle massa's die met behulp van steekproeven worden onderzocht. Bovendien is het zo, dat een grotere fout dan $100 p\%$, een aanmerkelijk grotere kans op ontdekking dan 90 % heeft.

De nauwkeurigheid wordt uitgedrukt in procenten van het aantal exemplaren waaruit de massa bestaat; in ons geval is dit per categorie identiek met het geldsbedrag (per categorie is elke post van gelijke grootte). Een nauwkeurigheid van 95 % bij een betrouwbaarheid van $100 q\%$ geeft dus aan dat in $100 q$ van de 100 gevallen waarin een fout van meer dan 5 % voorkomt, deze fout door de steekproef wordt ontdekt. Voor kleinere fouten wordt de betrouwbaarheid $100 q\%$ navenant kleiner.

Aangezien we hier in eerste instantie slechts rekening houden met de steekproefonderzoeken waarbij geen fout in een der getrokken exemplaren wordt geconstateerd, kan de relatie tussen nauwkeurigheid en betrouwbaarheid met behulp van een zeer eenvoudige waarschijnlijkheidsberekening worden vastgesteld.

Indien een steekproef van n exemplaren wordt getrokken uit een massa van N exemplaren, waarin $p N$ fouten voorkomen, dan is de kans dat alle n exemplaren

¹⁾ Tegen deze redenering kunnen twee bezwaren worden ingebracht.

I Het is mogelijk dat er een verband bestaat tussen de kans op een fout en het aantal in een zekere periode verwerkte posten. Met andere woorden dat in een groter aantal posten relatief meer fouten worden gemaakt dan in een kleiner aantal. Dit zou betekenen dat de uitkomsten van de steekproefcontrole op lage saldi, niet geldig zouden zijn voor hoge saldi.

II Er ontstaan datums waarop met zekerheid geen controle zal worden uitgeoefend.

In het onderhavige geval zijn deze bezwaren niet ernstig. Het eerste niet omdat de steekproef niet primair wordt genomen uit een oogpunt van accuratessecontrole. Het tweede niet, omdat het hier niet gaat om de controle van een reeks, los van elkaar staande mutaties, doch om de vaststelling van het bestaan van saldi die - door het administratieve verband waarin zij door de accountant worden gevolgd - niet onafhankelijk van elkaar staan.

In andere omstandigheden zal met beide bezwaren uiteraard wel rekening moeten worden gehouden.

niet-foute zijn, te stellen op $(1 - p)^n$). Omgekeerd geldt dan derhalve dat de kans op het trekken van tenminste één fout exemplaar gelijk te stellen is aan $1 - (1 - p)^n$.

Toepassing van deze eenvoudige formule heeft het belangrijke voordeel dat de gevraagde nauwkeurigheid en de gevraagde betrouwbaarheid kunnen worden berekend met behulp van Discontotafels, die in de meeste boekjes met tafels voor samengestelde intrest zijn opgenomen³⁾.

Een beknopte tabel volgt hieronder. Deze is afgeleid uit het in noot 3) vermelde boekje.

n:	P:	1 %	1,5 %	2 %	2,5 %	3 %	5 %	8 %
10		10 %	14 %	18 %	22 %	26 %	40 %	57 %
15		14 %	20 %	26 %	32 %	37 %	54 %	71 %
22		20 %	28 %	36 %	43 %	49 %	68 %	84 %
33		28 %	39 %	49 %	57 %	63 %	82 %	94 %
50		40 %	53 %	64 %	72 %	78 %	92 %	98,5 %
75		53 %	68 %	78 %	85 %	90 %	98 %	99,8 %
100		63 %	78 %	87 %	92 %	95 %	99,4 %	99,98 %

Uit deze tabel kan worden geconcludeerd dat bijvoorbeeld een steekproef van 50 exemplaren ($n = 50$) waarin geen fout is geconstateerd, met een betrouwbaarheid van 98,5 % is getrokken uit een massa die minder dan 8 % fouten bevat; met 92 % uit een massa met minder dan 5 % fouten; 78 % minder dan 3 %; 72 % minder dan 2,5 % etc. tot 40 % minder dan 1 % fouten.

De tabel heeft het belangrijke voordeel dat de gebruiker ervan direct ziet welke risico's hij accepteert bij een bepaalde steekproefomvang.

De keuze van de steekproefomvang in het concrete geval zal op subjectieve overwegingen dienen te geschieden. Laat ons t.a.v. het hier besproken geval veronderstellen dat de totale gepretendeerde omvang van de massa der K. posten aan het einde van de 33e week 3.500 posten is, elk ter grootte van f 6,— = f 21.000,— en dat naar het oordeel van de accountant een fout van 5 % (= ca. f 1.000,—) met een kans van ca. 92 % moet worden gevonden. Blijkens de tabel zal de steekproef dan 50 exemplaren bevatten; uit de tabel blijkt voorts

²⁾ Voor elk getrokken exemplaar is de kans op het trekken van een niet-fout exemplaar $1 - p$; voor n trekkingen is de kans dat er geen enkel fout exemplaar getrokken wordt derhalve $(1 - p)^n$.

Strikt genomen geldt dit slechts bij oneindig grote massa's of indien de getrokken exemplaren worden teruggelegd en dus opnieuw kunnen worden getrokken. Het is gemakkelijk in te zien dat bij niet-terugleggen van getrokken exemplaren, hetgeen bij accountantssteekproeven gebruikelijk zal zijn, de kans op n maal trekken van niet-foute exemplaren kleiner is dan $(1 - p)^n$.

Als $n > (1 - p)N$, hetgeen wil zeggen dat de steekproef meer exemplaren omvat dan er niet-foute in de massa voorkomen, is de kans op het n -maal trekken (zonder terugleggen) van niet-foute exemplaren uiteraard nihil.

³⁾ In het boekje M. van Overeem - Tafels voor samengestelde intrest etc., Uitg. H. Honig, Utrecht, komen de waarden van $(1 - p)^n$ voor $p = 0,01; 0,015; 0,02 \dots 0,08$ en voor $n = 1; 2; 3 \dots 100$ voor.

dat bij deze omvang de kans op ontdekking indien slechts 1 % fouten (= ca. f 200,—) voorkomen zeer gering (40 %) is, doch dit wordt in casu aanvaardbaar geacht ⁴⁾).

Derde fase; vaststelling van de te onderzoeken posten

De gemaakte berekeningen hebben slechts waarde, indien elk exemplaar van de te onderzoeken massa bij elke trekking gelijke kans heeft om te worden getrokken. Men kan de hiervoor noodzakelijke willekeur op verschillende manieren bereiken. De meest doelmatige methode is mede afhankelijk van de wijze waarop de posten waaruit de massa bestaat, beschikbaar zijn.

In alle gevallen zal er op moeten worden toegezien dat het gepretendeerde totaal inderdaad is opgebouwd uit de vermelde posten. Een „telfout” van bv. f 10.000,— (gepretendeerde telling f 10.000,— te hoog) leidt er a.h.w. toe dat een „post” van dit bedrag geen enkele kans heeft getrokken te worden.

In het hier besproken geval, waar van alle posten ponskaarten beschikbaar zijn, kan een van de betrouwbaarste methoden worden gebruikt: aanwijzing met behulp van een tabel van willekeurige getallen. Hiertoe wordt het incasso-bestand ponskaarten der K. posten aan het einde van de 33e week afgedrukt op een lijst, waarbij de tabelleermachine zodanig wordt geschakeld dat aan elke post een volgnummer (1 t/m 3.500) wordt toegekend en bij de post afgedrukt. De controle van de telling bestaat eenvoudig in het constateren van de overeenstemming tussen gepretendeerd totaal geldsbedrag met de berekening $3.500 \times f 6,—$. Tegelijkertijd worden de J. en H. posten getabelleerd, teneinde de accountant in de gelegenheid te stellen de overeenstemming te constateren tussen het saldo van de grootboekrekening „Te ontvangen abonnementsgelden” aan het einde van de 33e week en het totale incasso-bestand. Indien vooruit bij de incasso-afdeling bekend moet zijn dat de accountant per het einde van de 33e week een totaal-afdruk van het incasso-bestand der K. posten wenst te ontvangen, is het noodzakelijk eenzelfde lijst ook voor J. en H. posten te vragen; anders immers heeft de incasso-afdeling de gelegenheid eventueel niet (meer) bestaande K. posten te vervangen door fictieve J. of H. posten tot gelijk bedrag, omdat haar dan bekend is dat de J. en H. posten niet in de controle zullen worden betrokken. Indien de totaal-afdruk ontstaat als uitvloeisel van de normale interne routine ter periodieke afstemming van het incassobestand, is een dergelijke voorzorg uiteraard niet nodig; wel dient dan steeds de schakeling te worden gebruikt waarmede volgnummers worden afgedrukt.

Uit een tabel van willekeurige getallen nemen wij thans 50 getallen beneden 3.501 over ⁵⁾ 1753; 1241; 2690; 2659; 2119; 2352; 2333; 1296; 1839; 0449; 1047; 2050; 3199; 0376; 0934; 3300; 1982; 0439; 3362; 2809; 2105; 0327; 2483; 1422; 0306; 2399; 3228; 2463; 2307; 1094; 2521; 3175; 1837; 1245; 2601; 1294; 1769; 1570; 1148; 2221; 2228; 0600; 1343; 0726; 1389; 0110; 0782; 0459; 1624; 1551.

⁴⁾ Het is waarschijnlijk dat de accountant ten aanzien van de J. posten, die elk f 20,— groot zijn, hogere eisen zal stellen en daarvoor dus tot een grotere steekproef zal besluiten.

⁵⁾ Overgenomen uit: H. Ferro - Statistisch vademecum - Leiden, Stenfert Kroese, 1951; tabel 22 blz. 146, beginnend op de 11e regel, horizontaal voortgaande.

Er is hier geen aanleiding de willekeurige getallen in nummervolgorde te rangschikken. Elke getrokken post wordt in de volgorde van trekking gecontroleerd.

Vierde fase; de controle der getrokken posten

Voor de uitvoering der controle dient te worden bedacht dat er twee rechtmatige wijzen zijn waarop de post kan zijn afgewikkeld:

- a. ontvangst van het abonnementsgeld binnen 5 weken na de afloopdatum;
- b. royement, ingeval van tijdige opzegging direct per de afloopdatum; ingeval van wanbetaling of latere opzegging uiterlijk 5 weken na de afloopdatum.

Dit onderscheid is van betekenis, omdat de eerste wijze van afwikkeling het bestaan van de post aantoonst indien uit de betalingsstukken blijkt dat de als abonnee genoteerde heeft betaald. Bij de tweede wijze van afwikkeling (royement) wordt het bestaan van de post niet aangetoond. Bij de geschetste organisatie is het wel uitgesloten te achten dat een enigszins belangrijk aantal langs de weg van fictieve royementen wordt afgevoerd, zonder dat dit door cijferbeoordeling wordt gesignaleerd en door verband met de adresseringsponskaarten wordt vastgesteld.

Indien echter eventuele fraudeurs kennis dragen van de nummers der posten die voor een onderzoek zijn aangewezen, kunnen zij - stel dat zich daaronder een reeds eerder geïncasseerde, doch niet als ontvangen verantwoorde post bevindt - door opvoering van een fictieve naam, die na 5 weken leidt tot een royement, deze onregelmatigheid versluieren.

Het is daarom nodig om de royementen te onderwerpen aan een ontstaanscontrole.

De hiertoe te volgen weg kan zijn:

1. vergelijking van alle getrokken nummers met het bestand adresseringskaarten, direct nadat deze nummers zijn getrokken en zij dus nog niet bij het personeel van de gecontroleerde bekend kunnen zijn;
2. vergelijking met het betalingsstuk van de ontvangst van het abonnementsgeld over de vorige periode of met de aanmeldingsbescheiden.

Maatregel 1 (vergelijking met adresseringsbestand) dient dus direct te worden toegepast en wel voor alle posten, omdat men op dat moment nog niet weet welke tot royement zullen leiden. Maatregel 2 kan achteraf worden toegepast en dan alleen voor de posten waarvoor geen tijdige betaling is ontvangen.

Achtereenvolgens worden de posten 1753, 1241 etc. (na de voorafgaande vergelijking met het adresseringsbestand) gecontroleerd met de betalingsstukken voor de ontvangen bedragen; voor de posten die niet tijdig zijn voldaan wordt gecontroleerd of de royementsprocedure is uitgevoerd en de onder 2 hierboven bedoelde ontstaanscontrole verricht. Ten aanzien van de wél voldane posten doet zich nog een complicatie voor wat betreft de giro-stortingen. Hiervan is uiteraard niet zeker door wie de storting is verricht; voor een fraudeur opent zich hier in principe de mogelijkheid van slepen met ontvangsten. Dezelfde complicatie bestaat overigens ook bij integrale (niet-steekproefsgewijze) afloopcontrole. Een afdoende

oplossing hiervan is mij onbekend; het ontbreken van authentieke betalingsstukken verhindert objectieve constatering van een tijdige verantwoording der ontvangsten.

Indien bij de op deze wijze uitgevoerde, steekproefsgewijze bestaanscontrole op de Te ontvangen abonnementsgelden géén fout is ontdekt, kan met een kans van 98 % worden aangenomen dat zich minder dan 8 % fouten (met een kans van 92 % minder dan 5 % fouten etc.) in de te controleren 3.500 posten bevinden.

Constatering van een of meer fouten

Indien een of meer fouten bij de steekproef worden geconstateerd, is het uiteraard mogelijk met behulp van de statistische theorie de grenzen te bepalen waartussen het foutenpercentage in de massa zich met een te bepalen waarschijnlijkheid zal bevinden. Het lijkt weinig zinvol dit te doen. Immers indien de fout een zuivere accuratessesfout is (afboeking van een ontvangen bedrag ten gunste van de verkeerde abonnee; het abusievelijk achterwege laten van de royementsprocedure), bestaat in de hier besproken casus alsnog de mogelijkheid om door correspondentie of verlate incasso vast te stellen of de post per het einde van de 33e week inderdaad bestond. Dat dergelijke accuratessesfouten niet in een grotere dan toelaatbaar te achten mate voorkomen kan blijken uit de behandeling van klachten en de eerder besproken totalencontroles.

Indien de fout een fraude aanwijst, is het niet primair van betekenis vast te stellen hoe groot die fraude met een te bepalen waarschijnlijkheid kan zijn, doch vast te stellen wie de fraude heeft of kan hebben gepleegd, op welke wijze en welke interne controlemaatregelen door nonchalance of samenspanning zijn doorbroken.

Deze overwegingen leiden ertoe vooral aandacht te schenken aan de aard van de fout en aan de omstandigheden die ertoe hebben geleid dat zij niet eerder werd ontdekt. Hoewel het steekproefsgewijze onderzoek zelf zonder bezwaar door een derde of tweede assistent kan worden verricht (een exacte schriftelijke instructie is nodig) zal de behandeling van de daarbij eventueel geconstateerde fouten volledig aan de medewerker moeten worden voorbehouden.

Samenvatting

Na een beschrijving van de interne organisatie met betrekking tot adressering en incasso voor een weekblad met ca. 100.000 abonnees, wordt in het kort het controleprogramma van de accountant belast met de controle van de jaarrekening ten aanzien van het incasso beschreven.

Van dit controleprogramma maakt de bestaanscontrole op de saldi die op een gegeven tijdstip openstaan, deel uit. Deze bestaanscontrole leent zich voor steekproefcontrole.

Achtereenvolgens worden de fasen van de steekproefsgewijze afloopcontrole in detail besproken:

1. Het aantal malen per jaar en de datums waarop afloopcontrole op te ontvangen abonnementsgelden zal worden verricht.
2. De omvang van de steekproef.
3. Aanwijzing van de te onderzoeken posten.
4. De controle der betrokken posten.
5. Constatering van een of meer fouten.

De risico's die men met een steekproef van bepaalde omvang aanvaardt, zijn zonder statistische steekproeftheorie eenvoudig te berekenen. Voor de aanwijzing van de te onderzoeken posten make men gebruik van een tabel van willekeurige getallen; de juistheid van de gepretendeerde telling dient te worden geconstateerd. Ten behoeve van de roeyementen dient een ontstaanscontrole te worden toegepast, die deels moet geschieden vóórdát de getrokken posten bij de gecontroleerde bekend kunnen zijn. Geconstateerde fouten dienen door een gekwalificeerde medewerker te worden afgehandeld; belangrijker dan het aantal fouten is de aard van de fout en de oorzaak waardoor zij niet eerder is ontdekt.